

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ПОГОДЖЕНО

на засіданні вченої ради факультету історії
бізнес-освіти та права

Протокол № 5 від “ 14 ” березня 2022 року
Дека́н Лариса ФІЛОРЕТОВА

ОБГОВОРЕНО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданнях кафедри
історії України та всесвітньої історії
протокол № 8 від “23” лютого 2023 року
Завідувач кафедри Оксана Бабак

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ЦДУ імені Володимира Винниченка
Від

Голова приймальної комісії

Ректор Євген СОБОЛЬ

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

(назва предмету/дисципліни)

для осіб, які вступають на I курс

денної/заочної форми навчання

за неспорідненою спеціальністю

для здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії

зі спеціальності 032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

(код і назва спеціальності)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена для підготовки до додаткового вступного іспиту з історії України та всесвітньої історії у галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 032 Історія та археологія для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня, які мають базову освіту за неспорідненою спеціальністю.

Зміст програми охоплює питання історії України та всесвітньої історії від найдавніших часів до сучасності. Вступний іспит є письмовим, він покликаний перевірити та оцінити рівень теоретичної підготовки вступників. Завдання іспиту складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими повинен володіти вступник за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Програма складається з двох блоків А – історія України та Б – всесвітня історія. Відповідно кожен екзаменаційний білет включає два питання – з історії України та всесвітньої історії.

Тривалість підготовки письмової відповіді за змістом усіх питань екзаменаційного білету – 1 (одна) астрономічна година. Система оцінювання знань склав /не склав.

Абітурієнт повинен знати:

- основні етапи розвитку історичної науки;
- зміст історичних праць, уявлення авторів про історію України та всесвітню історію;

Абітурієнт повинні вміти:

- вміти порівнювати та інтерпретувати важливі проблеми вітчизняної і всесвітньої історії з точки зору різних концепцій і методологічних підходів.
- самостійно визначати загальні тенденції розвитку історичних та історіографічних досліджень з історії та археології;
- вільно орієнтуватися у різноманітності концепцій і підходів щодо суперечливих питань історії та історіографії історії України і всесвітньої історії; вільно вести дискусію із різних наукових проблем; чітко формулювати та аргументовано обстоювати власну точку зору.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

БЛОК А

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Вступ до історії України

Історія як наука. Загальна періодизація. Джерела з історії України.

Стародавня історія України.

Первісні люди. Виникнення скотарства, землеробства й ремісництва. Матріархальні общини й утворення племен. Племена трипільської культури. Освоєння металів. Господарські заняття. Домобудівництво. Побут і вірування. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави. Розселення та заняття східних слов'ян. Виникнення протодержавних об'єднань у слов'ян. Антський союз. Держава Аскольда і Діра. Культура та вірування східних слов'ян.

Київська Русь

Передумови утворення держави на Русі. Зростання ролі Києва. Соціально-економічний та політичний розвиток Київської держави. Військові походи Святослава. Запровадження християнства на Русі. Володимир Великий. Піднесення Київської держави за правління Ярослава Мудрого. Міжусобиці. Володимир Мономах. Культура Київської Русі. Історичне значення Київської Русі.

Політична роздробленість Київської Русі. Галицько-Волинська держава в XII – XIV ст.

Причини феодалної роздробленості. Київська, Переяславська й Чернігівська землі: територія і кордони. Виникнення Галицько-Волинського князівства, його соціально-економічний і політичний розвиток. Данило Галицький. Культурні досягнення князівства. Історичне значення Галицько-Волинського князівства. Навала орд хана Батия на Південно-Західну Русь. Героїчна оборона Києва. Русь в складі Золотої Орди. Визвольна боротьба українського народу проти

поневолювачів.

Українські землі у складі іноземних держав у XIV–XVI ст.

Розчленування України й входження її земель до складу Литви, Польщі та інших сусідніх держав (Волинь, Чернігово-Сіверщина, Поділля, Київщина, Переяславщина). Боротьба Польщі, Угорщини й Литви за Галичину й Волинь. Включення Буковини до складу Молдовського князівства. Закарпаття під владою Угорщини.

Литовсько-Руське князівство. Кревська унія 1385 р. Захоплення Польщею Галичини. Поява терміна “Україна”, його значення. Становлення української народності. Боротьба із Золотою Ордою. Битва на Синіх Водах і на р. Ворсклі. Грюнвальдська битва, її значення. Захоплення Польщею Західного Поділля. Ліквідація удільних князівств. Утвердження Туреччини і Кримського ханства на Півдні України. Захоплення Московською державою Чернігово-Сіверської землі. Соціально-економічні відносини на українських землях. Литовські статuti. Міста і Магдебурзьке право. Закріпачення селян. Захоплення Польщею Київщини, Волині, Брацлавщини. Люблінська унія 1569 р. Національне гноблення. Берестейська церковна унія 1596 р. та її значення. Петро Могила.

Виникнення українського козацтва. Козацько-селянський рух в Україні в кінці XVI – першій половині XVII століття.

Колонізація Подніпров'я й Запоріжжя. Джерела та причини виникнення українського козацтва. Українське козацтво у другій половині XV – XVI ст. Козацька символіка. Територія, чисельність, заняття, побут, звичаї. Виникнення Запорізької Січі, устрій, військо мистецтво. Байда Вишневецький. Реєстрове козацьке військо. Роль українського козацтва у боротьбі українського народу проти агресії Туреччини і Кримського ханства. Гетьман П. Сагайдачний. Хотинська війна. Наростання соціального протесту після унії 1569 р. Форми соціального протесту. Початок опишківства. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського, С. Наливайка. Народні рухи 20 – 30-х років. Придушення повстань.

Розвиток культури України в литовсько-польську добу

Братства і їх роль у розвитку української культури. Книгодрукування. Літописи. Усна народна творчість. Освіта. Острозька і Львівська школи. Братські школи. Києво-Могилянська колегія. Театр. Архітектура. Побут, звичаї українського народу. Видатні представники української культури.

Національно-визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Причини, характер і рушійні сили визвольної війни. Богдан Хмельницький. Початок війни. Перші перемоги на Жовтих Водах, під Корсунем. Розгром польсько-шляхетських військ під Пилявцями. Народні герої М.Кривоніс, І.Богун, Д.Нечай. Зборівська битва. Битва під Берестечком 1651 р. Події 1652 – 1653 рр.

Формування української державності в ході визвольної війни

Зборівська угода 1649 р. Формування території Війська Запорізького. Органи влади й управління. Роль гетьмана. Козацька рада. Генеральна старшина. Генеральна військова канцелярія. Зносини із сусідніми державами. Міжнародне визнання.

Переяславська угода 1654 р. та її наслідки для України

Відносини між Гетьманщиною та Московською державою. Переяславська рада 1654 р. і укладення українсько-московської міждержавної угоди. Березневі статті 1654 р. та ставлення до них різних суспільних верств і церкви в Україні. Політичне становище України після Переяславської ради. Продовження війни з Польщею. Союз із Швецією. Загострення стосунків із Москвою після Віленського перемир'я 1656 р. Смерть Богдана Хмельницького.

Соціально-економічне і політичне становище України в другій половині XVII ст.

Розвиток подій в Україні після смерті Богдана Хмельницького. Боротьба старшинських угруповань за владу в Україні. І.Виговський. Гадяцький договір. Андрусівський договір. Розчленування українських земель. Епоха “Руїни великої” в Україні. П. Дорошенко. І. Самойлович. “Вічний мир” Росії з Польщею. Остаточний поділ України на Лівобережну і Правобережну. Стан економічного розвитку. Органи української державності. Ліквідація самостійності української православної церкви.

Становище на Правобережжі. Формування козацьких полків. Польсько-шляхетський режим у Галичині. Культурний розвиток України в II пол. XVII ст.

Українські землі у XVIII ст.

Економічний розвиток. Гетьманування І. Мазепи. Об'єднання українських територій. С. Палій. Північна війна та Україна. Наступ царизму на автономію України. Українсько-польські, українсько-шведські зв'язки. Невдача планів І. Мазепи. Зруйнування російськими військами Батурина та інших міст і сіл України. Полтавська битва. Зруйнування Запорізької Січі. І. Скоропадський. Українська еміграція. П. Орлик, його Конституція. П. Полуботок. Створення нової Запорізької Січі. Особливості соціально-економічного розвитку Правобережжя. Опришківський рух у Галичині. О. Довбуш. Розвиток сільського господарства. Юридичне оформлення кріпосного права на Лівобережній і Слобідській Україні. Розвиток промисловості. Торгівля. Міста. Централізаторська політика царського уряду. Остаточна ліквідація автономного устрою. Перша і друга Малоросійські колегії. К. Розумовський. Ліквідація гетьманства. Коліївщина 1768 р., її соціальне та політичне підґрунтя. М. Залізняк, І. Гонта. Рух опришків. Російсько-турецькі війни 1768 – 1774 рр. та 1787 – 1791 рр. Приєднання й початок колонізації Південної України. Заснування Херсона, Миколаєва й Одеси. Поділи Польщі, доля українських земель. Друга Малоросійська колегія. Маніфест Катерини II про зруйнування Запорізької Січі. Доля козаків. Роздача царизмом запорізьких земель. Історичне значення Запорізької Січі. Кінець Гетьманщини, її місце в історії українського народу. Запровадження в Україні нового адміністративного поділу. Реакційна політика царизму. Русифікація. Заборона української мови. Відтік української інтелігенції до Росії. Києво-Могилянська академія. Освіта. Книговидавнича справа. Наукові знання. Г. Сковорода. Літописи С. Величка, Г. Граб'янки, Самовидця. Архітектура. Музика. М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський. Література. Живопис.

Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX століття.

Становлення капіталістичних відносин в Україні на початку XIX ст. Колонізаторська політика російського царизму в Південній Україні. Задунайська Січ. Переселення на Кубань. Кубанське козацьке військо. Система адміністративно-територіального управління на українських землях під владою Російської імперії. Адміністративно-територіальна структура “Королівства Галиції і Лодомерії”. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II, їх роль у розвитку національно-культурного життя Галичини і Буковини. Заходи українського дворянства щодо відновлення автономії України. В. Капніст, М. Лукашевич.

Поширення західноєвропейських революційних ідей в Україні після завершення війн із наполеонівською Францією. Організації декабристів в Україні. Товариство об'єднаних слов'ян. Повстання Чернігівського полку. Обмеженість поглядів декабристів на національні проблеми. Українська інтелігенція й формування національної свідомості. Поява масонства в Україні. Культурне відродження. Кирило-Мефодіївське товариство, його керівники та програмні документи. Роль товариства у національно-визвольному русі слов'ян. Т.Г. Шевченко.

Початок національного відродження в Галичині. “Руська трійця”. Події революції 1848 – 1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада, її діяльність. Скасування кріпосного права. Українці в першому парламенті Австро-Угорщини. Перші українські газети. Консолідація українства Буковини та Закарпаття. Лук'ян Кобилиця.

Антиукраїнська політика царизму в галузі культури. Освіта і наука. Відкриття університетів у Харкові та Києві, ліцеїв і гімназій. Досягнення наук. М. Костомаров, М. Максимович, І. Срезневський, Т. Осиповський, М. Остроградський. І. Котляревський, Т. Шевченко – основоположники нової української літератури та літературної мови. Мистецтво. Зародження української опери. С. Гулак-Артемівський. Народне мистецтво. Розвиток культури на західноукраїнських землях. М. Левицький, І. Могильницький, О. Духнович та ін.

Політичний та соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIX століття.

Посилення кріпосницького гніту протягом I пол. XIX ст. Нові явища в економіці. Посилення промислового розвитку. Антикріпосницька боротьба. Київська козаччина. Підготовка реформ про

звільнення селян від кріпосної залежності. Скасування кріпосного права. Особливості селянської реформи в Україні. Земська, міська, судова, військова реформи, їх значення для подальшого соціально-економічного розвитку України.

Розвиток промисловості. Перетворення України на вугільно-металургійну базу Російської імперії. Залізниця. Міста. Торгівля. Розвиток товарного виробництва в сільському господарстві. “Цукрова революція”. Підприємці Терещенки, Симиренки. Товарне хліборобство. Розшарування селянства. Формування пролетаріату. Зміни в класовій структурі населення. Економічний розвиток західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини. Переселенські рухи українців наприкінці XIX ст.

Національне гноблення українців у складі Російської імперії. Заборона української мови (Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р.). “Хлопомани”. Народовці та москвофіли. Культурно-освітнє товариство “Просвіта” у Львові. Активізація українського національного руху. Перший український журнал “Основа”. Громади. М. Драгоманов, його місце у поглибленні національної самосвідомості українців. “Братство тарасівців”, “Молода Україна”. Формування політичних партій.

Політика русифікації. Освіта і наука. Громадські наукові організації у Києві, Харкові, Одесі. Наукове товариство ім. Т.Шевченка у Львові. Розвиток природничих наук (І.Мечников, М. Гамалія, М. Бекетов та ін.). Література. Творчість І. Франка, П. Грабовського, П. Мирного. Становлення національного театру. М. Кропивницький, М. Старицький, І. Карпенко-Карий (Тобілевич). Перша українська професійна трупа: М. Заньковецька, М. Садовський. Розвиток української музики (М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович) та образотворчого мистецтва (С. Васильківський, І. Репін, К. Трутовський).

Суспільно-політичний і національний рух в Україні на початку XX ст.

Розвиток українського національного руху. М. Міхновський. Земсько-ліберальна опозиція царизму. Ліберальна і демократична інтелігенція в українському національному русі. Створення українських національних партій: РУП, “Спілка”, УДП, УРП. Кооперативний рух. Діяльність загальноросійських політичних партій в Україні.

Причини і початок революції. Масові соціальні виступи. Збройні повстання. Піднесення національного руху. Діяльність громадських організацій, “Просвіти”. Виникнення масової української преси. Боротьба у Державній Думі за автономію України та українізацію освіти. Активізація національного руху в західноукраїнських землях.

Україна в умовах столипінського політичного режиму. Розгул шовінізму проти українського національного руху. Аграрна реформа в Україні. Зростання фермерського господарства. Піднесення промислового й сільськогосподарського виробництва. Визвольні змагання на західноукраїнських землях. Поширення ідеї незалежності України. Розширення переселенського руху. Життя й діяльність української діаспори.

Освіта. Розвиток природничих наук: С. Навашин, В. Липський, Л. Симиренко, Д. Заболотний, М. Курако, І. Пулюй. Діяльність Б. Грінченка. Перші узагальнені праці з історії України О. Єфименка і М. Аркаса. Діяльність М. Грушевського, Д. Багалія, Д. Яворницького, Ф. Вовка, В.Гнатюка. Література (І.Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Винниченко та інші). Мистецтво. Перший український стаціонарний театр. Музика (М.Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович). Живопис.

Початок війни. Україна й українство в планах воюючих країн. Хід воєнних дій на території України в 1914 – 1916 рр. Господарська розруха. Окупація російськими військами територій Східної Галичини і Північної Буковини, антиукраїнська русифікаторська політика. Українські січові стрільці. Боротьба за автономію й самостійність України на фронті та в тилу.

Національно-визвольні змагання на території сучасної України 1917 – 1920 рр.

Лютнева демократична революція в Росії. Утворення Тимчасового уряду і його місцевих органів. Виникнення Центральної ради. Формування української державності. I-й Універсал Центральної ради – проголошення автономії України. Створення Генерального секретаріату. II-й Універсал. III-й Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Соціально-економічні перетворення. Поразка більшовиків на виборах до Установчих зборів. Прихід до влади

більшовиків у Росії й становище в Україні. Повалення влади представників Тимчасового уряду, загострення боротьби за владу між УНР і більшовицьким режимом. Підготовка Радянської Росії до війни проти УНР.

I-й Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві. Ультиматум Раднаркому. Проголошення радянської влади в Україні. Перший уряд Радянської "УНР". Початок загального наступу радянських військ проти УНР. IV-й Універсал Центральної ради. Проголошення незалежності УНР. М. Грушевський – перший президент УНР. Бій під Крутами. Захоплення Києва військами М. Муравйова. Політика більшовиків в Україні. Початок переговорів у Бресті між УНР і країнами Четвертого союзу; умови договору. Падіння радянської влади в Україні. Останні дні Центральної ради.

Прихід австро-німецьких військ в Україну. Переворот 29 квітня. Гетьман П. Скоропадський. Внутрішня і зовнішня політика гетьманського уряду. Національно-культурна політика. Створення Української Академії Наук.

Падіння гетьманського режиму. Створення Директорії, її склад, внутрішня і зовнішня політика. С.Петлюра. Проголошення об'єднання ЗУНР і УНР. Злука (січень 1919 р.).

Початок неоголошеного наступу військ РСФРР на Україну. Розмежування у стані Директорії. Поразки військ Директорії. Перехід на сторону більшовиків отаманів Григор'єва і Махна. Захоплення більшовицькими військами Києва. Установлення радянського контролю над більшою частиною України. Більшовицький режим. Масовий вивіз продовольства з України. Антибільшовицький опір в Україні. Вторгнення Добровольчої армії генерала Денікіна в Україну. Контрнаступ військ Директорії УНР і ЗУНР. Денікінський режим в Україні. Наступ військ радянської Росії й поразка денікінців. Відновлення радянської влади в Україні.

Політика РКП(б) щодо України у 1920 р. Більшовики й українські соціалістичні партії. Криза в КП(б)У. Вибори до Рад 1920 р. Політика "воєнного комунізму" в Україні. Червоний терор. Опір більшовицькому режимові. Перший зимовий похід армії УНР.

Причини і початок радянсько-польської війни. Розрахунки Директорії щодо керівництва Польщі. Варшавський договір УНР і Польщі, його зміст. Наступ польсько-українських військ. Контрнаступ радянських військ. Закінчення радянсько-польської війни і розрив Польщі з УНР. Ризький мир та його наслідки для України.

Розгром армії Врангеля. Штурм Криму. Червоний терор у Криму. Другий зимовий похід армії УНР. Падіння Директорії й згортання національно-визвольної боротьби.

Активізація визвольного руху на західноукраїнських землях після розпаду Австро-Угорської імперії. Повстання у Львові й проголошення ЗУНР. Початок польсько-української війни. Створення Української Галицької Армії (УГА). Організація держави. Об'єднання УНР і ЗУНР. Наступ польських військ. Міжнародна ізоляція ЗУНР. Чортківська офензива.

Загарбання Буковини і Хотинщини Румунією. Включення Закарпаття до складу Чехословаччини.

Утворення УСРР. Українська СРР у 20 – 30-і роки ХХ століття.

Соціально-економічне становище України на початку 1921 р. Розруха народного господарства у період "воєнного комунізму". Крах спроби встановлення комуністичного виробництва та комуністичного розподілу. Політична криза початку 1921 р. Антирадянські повстання. Голод 1921 – 1922 рр. Запровадження нової економічної політики. Відбудова сільського господарства й промисловості. Кооперативний рух. Обмеженість НЕПу. Прискорення формування адміністративно-командної системи. Україна й утворення СРСР.

Політика більшовиків у галузі культури. "Курс на українізацію". Розвиток освіти. Вища школа. Наука. Українська література 20-х років. Творчі організації. Образотворче мистецтво. Опір українізації з боку партапарату.

Зміни в політичному курсі керівництва СРСР 1927 р. і Україна. Курс на індустріалізацію. Перехід до форсування індустріалізації методами військово-комуністичного штурму. Досягнення і провали перших п'ятирічок. Зниження матеріального добробуту населення. Нормування розподілу продуктів харчування. Перекручення статистичної звітності про виконання п'ятирічок. Промисловість України напередодні другої світової війни.

Підміна кооперування колективізацією. Сталінська політика "розкуркулювання" селянства.

Насильницьке залучення до колгоспів. Наслідки колективізації. Пограбування селян. Голод 1932 – 1933 рр., його трагічні наслідки. Політвідділи МТС. Колгоспи в системі командної економіки.

Особливості розвитку культури України в 30-ті роки. Ліквідація неписьменності дорослих. Стан шкільної освіти. Робітфаки. Вища школа. Масові репресії щодо спеціалістів, інтелігенції з боку адміністративно-командної системи. Згорання українізації. Політичні процеси. Умови розвитку науки. Трагічна доля діячів української літератури та мистецтва. Кіно, радіомовлення. Періодичні видання. Гоніння на церкву. Заборона УАПЦ. Нищення культурних пам'яток.

Адміністративний устрій України. Зміни в соціально-класовій структурі суспільства. Декларативний характер Конституції УРСР 1937 р. Інтеграція органів комуністичної партії у державні структури. Сталінщина та її провідники в Україні. Масовий терор 30-х років. Деформації морально-політичних стосунків у суспільстві та соціальна незахищеність людини.

Західноукраїнські землі в 1920 – 1939 рр.

Політичне й соціально-економічне становище. Статус західноукраїнських земель у 20 – 30-ті роки. Денаціоналізація українського населення. Стан розвитку промисловості і сільського господарства. Масова еміграція. Іноземна колонізація. Партії і політична боротьба в Західній Україні. “УВО”. Українське національно-демократичне об'єднання. Д. Левицький. Радикальна партія. Компартія Західної України (КПЗУ). Формування Організації Українських Націоналістів (ОУН). Є. Коновалець та інші керівники ОУН. Діяльність ОУН. С. Бандера. Інтегральний націоналізм. Д. Донцов. Український монархізм В. Липинського. Політичні партії на окупованих Румунією землях України. Особливості політичної боротьби в Закарпатті. Русофільство. Русинство. Українофільська течія. Проголошення Карпатської України незалежною (1939 р.). А. Волошин. Окупація Закарпаття військами Угорщини.

Україна у роки Другої світової війни

Радянсько-німецький пакт про ненапад. Таємний протокол. Початок другої світової війни. Анексія Радянським Союзом Західної України й Бессарабії. Встановлення радянської влади. Масові репресії й депортації місцевого населення. Значення та історичні наслідки возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР.

Напад фашистської Німеччини на СРСР. Режим воєнного стану. Мобілізаційні заходи. Евакуація на схід. Бойові дії влітку й восени 1941 р. Причини невдач Червоної армії. Оборона Одеси, Києва й Севастополя. Бойові дії навесні 1942 р. Німецько-фашистський окупаційний режим. Розчленування України. Масові знищення людей. Народна боротьба на окупованій території. Дві течії Руху опору в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух. ОУН на початку війни. Створення УПА.

Початок розгрому фашистських загарбників в Україні. Битва за Донбас і Лівобережну Україну. Форсування Дніпра. Визволення Києва. Наступальні операції на Правобережжі і в Криму. Військові дії ОУН-УПА. Завершальні бої. Початок відбудови промисловості, транспорту і сільського господарства. Депортація місцевого населення з Криму.

Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини. Втрати України у другій світовій війні.

УРСР в 1945 – середині 50-х років

Розв'язання проблеми територіальних кордонів між Україною та Польщею. Операція “Вісла”. Завершення возз'єднання українських земель у єдиній Українській державі. Українська РСР – засновник і член Організації Об'єднаних Націй. Ступінь суверенності України.

Тяжкі наслідки війни та німецько-фашистської окупації для України. Відбудова й розвиток промисловості. Становище в сільському господарстві. Голод 1946 – 1947 рр. Радянізація західних областей. Колективізація західноукраїнського села. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Масові репресії та депортації населення. Боротьба ОУН-УПА з радянською репресивною машиною. Р. Шухевич. Придушення збройного опору.

Деформуючий вплив сталінщини на політичну систему та суспільно-політичні процеси. “Чистка” національних кадрів. “Ждановщина” в Україні. Утиски вчених, літераторів.

УРСР за часів „хрущовської відлиги” та „застою”.

Перші кроки десталінізації суспільного життя. Вхідження Кримської області до складу

України. Спроби застосування економічних методів господарювання. Заходи в соціальній сфері. Досягнення і суперечливі процеси у сфері культури. Початок діяльності “шістдесятників” у літературі та мистецтві. Вплив на Україну кремлівського перевороту 1964 р.

Спроба запровадження господарської реформи 1965 – 1967 рр. Розвиток екстенсивного шляху. Підміна економічних методів керівництва народним господарством адміністративно-командними методами. Наростання труднощів та недоліків у сільському господарстві. Проблеми соціальної сфери. Залишковий принцип надання для неї ресурсів. Зanedбання природоохоронної справи. Засилля бюрократичних сил. Порушення законності, ігнорування особистих прав і свобод людини. Русифікація. Зростання соціальної апатії населення. Правозахисний рух. Посилення національно-визвольного руху в 70– 80-х роках, його учасники, репресії щодо них.

Україна на шляху до свободи і незалежності (кінець 80-х – початок 90-х років)

Українське суспільство в умовах проголошеного курсу перебудови. Кризові явища в суспільстві. Новий етап національно-визвольного демократичного руху. Посилення суспільно-політичної активності населення республіки. Вибори до Рад народних депутатів. Діяльність Верховної Ради України. Зростання національної самосвідомості. “Декларація про державний суверенітет України”. Створення нових політичних партій і рухів та їх роль в активізації суспільно-політичного життя.

Освіта. Початок перебудови середньої й вищої школи. Становище в науці. Роль літератури й мистецтва в оновленні суспільства. Відродження української національної культури. Закон про мови в Україні. Релігійні конфесії в Україні, міжконфесійні стосунки.

Проголошення і розбудова Української незалежної держави

Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. Акт про незалежність України. Заборона діяльності компартії України. Всеукраїнський референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Символіка України. Розпад СРСР. Проблеми соціально-економічного розвитку України та шляхи їх розв’язання. Вибори 1994 р. в Україні, їх наслідки. Активізація зовнішньополітичної діяльності України. Вступ України до Ради Європи. Прийняття Конституції України. Шляхи розв’язання сучасних соціально-економічних і політичних проблем новим керівництвом України. Становище в галузі культури. Соціально-економічний розвиток України 1998 – 2004 рр. Особливості президентської виборчої кампанії 2004 р. Соціально-економічний розвиток України 2005-2009 рр. Сучасна внутрішньополітична ситуація в Україні.

Президентські вибори 2010 року. Програми кандидатів, перебіг та результати виборів. Проблеми економічного становища України. Соціально-політичні процеси в Україні 2010 – 2014 рр. Політична криза в Україні 2013 року. Революція гідності. Захоплення Криму Росією. Президентські вибори 2014 року. Антитерористична операція на сході України. Гібридна війна пугінської Росії проти України. Мінський процес 2015 – 2019 рр. Україна на шляху реформ, співпраця з країнами Європейського союзу та США. Декомунізація в Україні. Урядова криза 2016 року. Ситуація на сході України у 2016 – 2019 рр. Євроінтеграційний поступ України 2014 – 2019 рр. Реформи в Україні у 2014 – 2019 рр. Президентські вибори 2019 року. Зовнішня та внутрішня політика Президента В. О. Зеленського у 2019 – 2020 рр. Проблема закінчення війни на сході України. Парламентські вибори 2019 року: передвиборна кампанія та результати вибору. Монобільшість “Слуги народу” у Верховній Раді. Уряд О. В. Гончарука та старі українські проблеми. Урядова криза 2020 року. Уряд Д. А. Шмигала та його робота у 2020 – 2021 рр. Україна в умовах світової пандемії COVID-19. Весінній та зимовий локдаун і їхні наслідки для України. Діяльність опозиційних сил в Україні в роки президентства В. О. Зеленського. Наступ В. О. Зеленського на проросійські інформаційні ресурси в Україні. Військові дії на Сході України та діяльність української дипломатії на європейському та світовому рівнях. Розв’язання росією війни в Україні 24 лютого 2022 року. Оборона України у 2022 – 2023 роках.

БЛОК Б – ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

Становлення і розквіт Афінської рабовласницької демократії.

Виникнення афінського полісу. Поглиблення соціальних протиріч. Закони Драконта. Реформи Солона та їх роль у становленні афінської демократії. Заборона ендегенного рабства. Тиранія Пісістрата: внутрішня і зовнішня політика.

Законодавство Клісфена.

Реформи Ефіальта.

Державний лад Афін.

Криза грецького полісу у IV ст. до н.е.

Сучасне розуміння “криза полісу”. Нові явища в економічному розвитку Греції. Послаблення традиційного зв’язку між приналежністю до громадянського колективу і земельною власністю. Відношення громадян полісу до військової служби та сплати літургії. Соціальні гарантії громадян в умовах кризи полісу. Полісна демократія.

Етапи формування політичного устрою Стародавнього Риму.

Утворення держави в Римі. Рим “царського періоду”. Функції царя, сенату, народних зборів. Родоплемінна організація суспільства. Реформи Сервія Тулія і їх вплив на формування республіканської системи.

Період Римської республіки. Римський поліс (цивітас). Сенат, основні повноваження. Типи народних зборів, основні функції.

Період Римської імперії. Рання Римська імперія – система принципату. Суть принципату. Формування одноосібної влади шляхом поєднання посад в республіканській системі. Роль сенату і народних зборів. Поява імператорських органів управління. Нова роль провінцій.

Домінант, його суть. Нові риси державного управління. Політичні і військово-адміністративні реформи. Закріпачення станів. Християнство та його роль в політичній системі імперії.

ІСТОРИЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Становлення візантійської держави і особливості її історичного розвитку в IV-XI ст.

Виникнення Східної Римської (Візантійської) імперії. Державно-політична система і ідеологія Візантії. Вплив східних традицій на її ідеологічний устрій. Економіка і соціальна структура Візантії, її особливості. Фемна система. Внутрішня і зовнішня політика Візантії. Аграрний лад.

Тимчасове укріплення візантійської держави за Юстиніана I. Початок масового вторгнення слов’ян на Балканський півострів. Народні рухи. Іконоборча політика. Скорочення території Візантії у боротьбі з арабами і турками. Початок і особливості процесу феодалізації в Візантії. Візантія в період Македонської династії. Аграрний лад держави за даними “Землеробського закону”. Феодали і основні категорії селянства.

Західноєвропейське середньовічне місто.

Питання про походження середньовічних міст в різних напрямках історіографії. Основні передумови виникнення міст в середні віки. Функції і топографічна структура міст. Боротьба городян проти феодальних сеньйорів. Основні групи населення. Соціальні проблеми середньовічного міста. Середньовічні цехові корпорації, причини їх походження. Регламент і статуту середньовічних цехів. Боротьба за якість продукції. Учні і підмайстри.

Великі географічні відкриття. Дискусійність проблеми. Наслідки колоніальної політики західноєвропейських країн у Новому світі.

Передумови Великих географічних відкриттів. Пошук нових шляхів на Схід. Відкриття португальців і іспанців. Плавання Васко да Гама, Колумба, Магеллана. Колонізація європейцями Америки, Азії, Африки. Становлення світового ринку. Пожвавлення морської торгівлі. Наукове та економічне значення Великих географічних відкриттів. Боротьба європейських держав за колонізаційний розділ світу. Участь Іспанії, Португалії, Англії, Франції, Голландії в цьому процесі. Наслідки впливу західноєвропейських країн у Новому світі.

Походження ісламу та своєрідність арабо-мусульманської цивілізації VII-XIII ст.

Араби в до ісламський період. Передумови створення Ісламу. Діяльність пророка Мухамеда. Характерні риси Ісламу. Створення держави у арабів та її особливості. Право в системі Ісламської цивілізації.

Специфіка арабо-мусульманського образотворчого мистецтва. Мусульманська архітектура. Роль арабської мови. Література і фольклор.

Завоювання арабів. Арабські халіфати, їх устрій. Політична історія халіфатів.

НОВА ІСТОРІЯ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ

Європейська цивілізація в XVI-XVIII ст. Генеза капіталізму. Державно-політичний устрій країн Європи в XVI-XVIII ст.

Співіснування різних форм виробництва в Європі та Північній Америці. Промисловий розвиток в умовах мануфактурного капіталізму. Аграрні відносини в країнах Європи та Північній Америці. Промисловий розвиток в умовах мануфактурного капіталізму. Аграрні відносини в країнах Європи та Північній Америці. Соціальні зміни в суспільстві. Формування та зміцнення буржуазії.

Державно-політичний устрій країн Європи в XVI-XVII ст. Церква і релігія в духовному житті Європи. Період іспанського панування в Європі. Династичні та національно-державні цілі зовнішньої політики Габсбургів. Загострення релігійних суперечок між Нідерландами та метрополією. Початок визвольної боротьби.

Французький абсолютизм та його риси. Церква та держава. Німецькі держави. Політична карта Священної Римської імперії. Вестфальський мир та становище Німеччини. Особливості соціально-економічного та політичного розвитку Італії.

Нідерландська революція та її місце у становленні сучасного західного світу.

Державно-політичний устрій Нідерландів в першій половині XVI ст. Нідерланди під владою Іспанії. Карл V і Філіпп II. Маргарита Пермська і Гранвелла. Основні передумови революції. Характеристика Вільгельма Оранського і Егмонта. Релігійна ситуація. Іконоборчий рух. Прибуття герцога Альби. Початок терору. Другий етап революції. Визволення північних провінцій. Змінення іспанської політики. Рекезенес. Початок третього етапу революції. Гентське примирення. Проголошення незалежності Республіки сполучених провінцій. Вбивство В.Оранського. невдача революції в центральних та південних областях, її причини.

Війна за незалежність у Північній Америці. Створення США.

Географія освоєння європейцями Нового світу. Перші поселенці, етап заселення.

Соціально-економічний розвиток північноамериканських колоній до 70-х рр. XVIII ст. Зростання опозиційних і революційних настроїв в колоніях. Діячі американського Просвітництва – Бенджамін Франклін, Томас Джефферсон, Томас Пейн.

Війна за незалежність північноамериканських колоній 1775-1783 рр. Лоялісти. Патріоти. Військова тактика Джорджа Вашингтона. Прийняття Конгресом “Декларації незалежності” (1776 р.). Етапи війни (1775-1783 рр.).

Перемінні успіхи у ході воєнних дій. Збройний нейтралітет Росії і його значення. Вступ у війну з Англією Франції, Іспанії, Голландії. Підписання мирного договору США з Англією у 1783 р. Визнання США незалежною державою. Відміна рабства. Прийняття федеральної Конституції 1787 р. та її значення. Прийняття “Білля про права”. Президентство Дж. Вашингтона 1789-1797 рр.

Французька революція кін. XVIII ст. та її роль в історії людства.

Криза французького абсолютизму 80-х рр. XVIII ст. Французьке Просвітництво.

Початок революції. Взяття Бастилії 14 липня 1789 р. Діяльність Установчих зборів. Поміркованість аграрної реформи. “Декларація прав людини і громадянина”. Виникнення якобінського клубу. Втеча Людовика XVI і підйом республіканського руху. Розстріл на Марсовому полі. Конституція 1791 р.

Початок революційних війн. Позиція жирондистів і якобінців щодо питання про війну. Народне повстання 10 серпня 1792 р. і повалення монархії.

Жирондисти. Перемога при Вальмі. Відкриття і діяльність Конвенту. Страта Людовика XVI. Контрреволюційний заколот у Вандеї. Боротьба жирондистів і якобінців. "Шалені" та їх програма. Невирішеність аграрного питання.

Народне повстання 31 травня-2 червня 1793 рр. Якобінська диктатура. Вирішення аграрного, продовольчого та релігійного питання. Конституція 1793 р. Органи революційної диктатури якобінців і революційний терор. Розпад якобінського блоку. Розгром руху "шалених", ебертистів і дантоністів. Перемога французьких республіканських військ. Історіографія проблеми.

Просвітництво: ідеологія та суспільні рухи.

Просвітництво як суспільно-історичний феномен. Особливості французького просвітництва. Політико-правова теорія Ш.-Л. Монтеस्क'є, Ж.-Ж. Руссо, Вольтер.

Північноамериканська політична думка. Демократичний радикалізм Т. Пейна. Погляди С. Адамса, Дж. Вашингтона, Т. Джефферсона. Теорія федералізму О. Гамільтона.

Соціально-політичні умови розвитку німецького просвітництва. Й. Гердер та його праця "Про походження мови" та "Ідеї до філософії історії людства". Класична філософія І. Канта ("Антропология з прагматичної точки зору"). Ф. Гегель та його "Конституція Німеччини", "Філософія права" – концепції про закони суспільного розвитку.

Об'єднавчі процеси в Європі (XIX ст.): Німеччина, Італія, створення Австро-Угорщини.

Промислове піднесення в 50-60-ті роки. Аграрні відносини. Формування єдиного національного ринку.

Австро-Пруська боротьба за лідерство в Німеччині. Оломоуцька угода 1853 р. Піднесення ліберального руху.

Конституційний конфлікт у Пруссії та прихід до влади О. Бісмарка. Робітничий рух у 50-60-ті роки, роль Ф. Лассаля. Загальний німецький союз. Створення соціал-демократичної робітничої партії.

Початок об'єднання Німеччини під проводом Пруссії. Війна за Шлезвіг-Гольштейн. Австро-пруська війна. Створення Північнонімецького союзу та його конституція. Франко-пруська війна і завершення об'єднання Німеччини. Неабсолютистський режим в Австрії, його соціальна опора.

Зовнішня політика. Канцлерство Ф. Шварценберга. Французько-італійсько-австрійська війна. Політична криза в Австрійській імперії на рубежі 50-60-х рр.. кабінет А. Шмерлінга, Г. Кайзерфельда.

Угорська проблема. "Міністерство трьох графів". Угорський сейм 1865 р. Австрійсько-угорська угода 1867 р. Створення дуалістичної імперії Австро-Угорщини. Слов'янські народи під владою Австро-Угорщини.

Політичне й економічне становище Італії після революції 1848–1849 рр. Два напрямки в італійському визвольному русі. Місце Сардинського королівства (П'ємонт) в об'єднанні Італії. К.Кавур і утворення "Італійського національного товариства". Посилення ліберально-монархічного напрямку в процесі об'єднання. Д. Мадзіні і створення "Партії дії". Союз П'ємонт з Францією. Французько-італійсько-австрійська війна 1859 р. і визволення Ломбардії. Національний рух Центральній Італії. Похід "Тисячі" Дж. Гарібальді. Приєднання Неаполітнського королівства до П'ємонт. Створення Італійського королівства.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ

Перша світова війна: причини, характер, основні воєнно-політичні події, підсумки.

Посилення суперечностей між провідними державами наприкінці XIX ст. Протистояння двох військово-політичних коаліцій – Антанти і Троїстого союзу.

Загострення боротьби за розподіл світу. Балканські війни і позиція великих держав. Липнева криза 1914 р. і початок світової війни.

Характер війни. Військові дії на фронтах світової війни у 1914-1918 рр. Загострення внутрішнього становища у воюючих державах. Російська революція 1917 р. Поразка австро-німецького блоку. Комп'єнське перемир'я 11 листопада 1918 р. Підсумки і наслідки війни.

“Новий курс” президента Ф.Рузвельта в США.

Особливості кризи у США. Антикризисні заходи адміністрації Г.Гувера. Створення РФК.

Ф.Д.Рузвельт – президент США. Концепція “нового курсу”. Реформи в сфері економіки та фінансів. Оздоровлення банківської сфери. Створення державного механізму регулювання економіки. “Кодекси чесної конкуренції”. Політика в галузі сільського господарства: допомога фермерам.

Соціальна політика “нового курсу”. Боротьба з безробіттям. Соціальне страхування. Політика в сфері трудових відносин. Закон Вагнера 1935 р. Соціальне забезпечення.

“Новий курс” і політична система США. Ф.Рузвельт й реформування Верховного Суду.

Наслідки політики “нового курсу” та його значення.

Фашизм і націонал-соціалізм у країнах Західної Європи у 1920-х -1930-х рр.

Витоки і зародження фашизму. Ідеологія, політичні принципи та організаційна структура раннього італійського фашизму й німецького нацизму.

Утвердження фашизму при владі в Італії. Б.Муссоліні. Внутрішня і зовнішня політика італійського фашизму, агресія проти Ефіопії.

Тоталітарний нацистський режим у Німеччині. Демонтаж інститутів Веймарської республіки. А.Гітлер.

Соціальна політика нацизму. Зовнішня політика. Німецько-англійська угода 1935 р. Відродження вермахту. Відмова від Версальських рішень. Перші агресивні акції в Європі. Втручання в громадянську війну в Іспанії. Створення вісі Берлін – Рим – Токіо. Аншлюс Австрії.

Мюнхенська конференція 1938 р. Розчленування і захоплення Чехословаччини.

Німеччина і західні держави. Німеччина і СРСР. Пакт від 23 серпня 1939 р.

Курс на розв'язання Другої світової війни.

Друга світова війна: причини, характер, періодизація, хід військових дій, підсумки.

Причини, характер, періодизація. Нацизм – ініціатор розв'язання агресії. Позиція демократичних держав. СРСР і його протиріччя із західним світом.

Початок і перший період Другої світової війни. Напад Німеччини на Польщу. “Дивна війна” на Заході. Приєднання Західної України, Західної Білорусії, Бессарабії і Північної Буковини до СРСР.

Співробітництво СРСР і нацистської Німеччини. “Зимова війна” СРСР з Фінляндією. Приєднання Прибалтики.

Наступ Німеччини на Західному фронті. Вступ до війни Італії. Поразка Франції (червень 1940 р.). Війна Німеччини та Італії проти Англії (“Битва за Англію”). Початок формування англо-американського блоку. Воєнні операції в Африці.

Пакт трьох держав. Напад Італії на Грецію. Воєнні дії на Балканах. Поразка Югославії та Греції.

План “Барбароса” і напад гітлерівської Німеччини на СРСР.

Другий період війни. Початок Великої Вітчизняної війни. Поразки Червоної Армії та їх причини

Битва під Москвою та її значення. Оборона Сталінграду і Кавказу.

Воєнні операції у Північній Африці. Агресія Японії у Південно-Східній Азії та на Тихому океані. Напад на Перл-Харбор, вступ до війни США (грудень 1942 р.). Захоплення Японією Філіппін, Таїланду, Бірми, Малайї, Індонезії. Воєнні дії у Китаї.

Створення антигітлерівської коаліції. Атлантична Хартія.

Проблеми відкриття другого фронту. Окупаційний режим. Рух Опору і партизанський рух.

Третій і четвертий періоди війни. Корінний перелом у війні.

Наступ Червоної Армії на Східному фронті. Сталінградська битва та її значення. Битва на Курській дузі.

Наступ Червоної Армії у 1944 р. Бої на території країн Східної і Південно-Східної Європи. Висадка англо-американських військ в Африці. Капітуляція Італії. Відкриття Другого фронту. Наступ союзників на Заході. Визволення Франції.

Перелом у війні на Тихому океані.

Конференції “Великої Трійки” у Тегерані, Каїрі, Ялті.

Наступ союзних військ у Європі. Розпад фашистського блоку. Капітуляція Німеччини.

Створення ООН. Потсдамська конференція (липень 1945).

Нюрнберзький процес (1946).

П'ятий період війни . Військові дії проти Японії. Атомне бомбардування Хіросими і Нагасаки.

Вступ у війну СРСР. Капітуляція Японії. Міжнародний Трибунал у Токію.

Кінець Другої світової війни. Її підсумки. Становище у СРСР. Україна і Друга світова війна. Західний світ наприкінці війни. Перетворення в країнах Східної Європи.

Холодна війна: причини, характер, наслідки та уроки.

Становлення нового світогляду по закінченні II світової війни. Поступовий перехід колишніх союзників по антигітлерівській коаліції від співробітництва до суперництва. Роль ідеологічного фактору у розв'язуванні "холодної війни". Прояви експансіоністської зовнішньої політики з боку СРСР. Фултонська промова У.Черчілля. "Доктрина стримування". Початок глобального суперництва між Сходом та Заходом. Розділ світу й військово-політичні угруповання. Перехід до біполярного світу.

Характер "холодної війни" на її складові частини. "Політика ядерного залякування". Зигзагоподібність та циклічність "холодної війни". Вплив " "холодної війни" на внутрішнє життя. Регіональні конфлікти. Вплив " "холодної війни" на світову історію. Закінчення "холодної війни" та її уроки.

Німеччина у другій пол. XX ст. – на початку XXI ст.

Післявоєнне становище Німеччини. Вплив "холодної війни" на долю Німеччини. Розкол Німеччини. Утворення ФРН і НДР.

Особливості соціально-економічної політики правоцентристів у 50-60 рр. "Економічне диво". "Доктрина соціального ринкового господарства". Становлення соціальної держави. Антлантична зовнішня політика.

Прихід до влади коаліції СДПН - ВДПН. Спроби виведення економіки з застою. Нові явища політичного життя. "Нова східна політика". Повернення до влади правоцентристів. Заходи уряду Г.Коля. по стимулюванню економіки. Об'єднання Німеччини. Проблеми модернізації східних земель

Перемога на парламентських виборах 1998 р. та прихід до влади червоно-зеленої коаліції. Пріоритети уряду Г.Шрьодера у внутрішній та зовнішній політиці. Чергова перемога лівоцентристів на

Парламентських виборах 2002 р. Позиція Німеччини щодо Іракської кризи 2003 р.

Великобританія у другій половині XX ст. – на початку XXI ст.

Підсумки другої світової війни для Великобританії. Реформи лейбористів. Особливості соціально-економічного розвитку Великобританії у 50–60-ті роки. “Англійська хвороба” і політика “стоп-уперед”. Ліквідація британської колоніальної імперії. Британська Співдружність. Зовнішня політика. Проблема вступу до “Спільного ринку”. Загострення ситуації у Північній Ірландії.

Спроби торі та лейбористів вивести економіку Великобританії із кризи у 70-ті роки. Вступ Великобританії до ЄТ. Соціально-економічна політика консервативних урядів М.Тетчер. Основи тетчеризму. “Англійське економічне диво”. Соціальні наслідки політики торі. Зовнішня політика консерваторів. Підвищення міжнародного престижу Великобританії. Англо-радянські відносини. Внутрішня та зовнішня політика Дж. Мейджора. Позитивні зміни у вирішенні північно-ірландської проблеми.

Повернення до влади лейбористів. “Новий лейборизм” Т.Блера. Особливості внутрішньої політики уряду Т.Блера. продовження економічного підйому. Соціальна політика лейбористів.

Політика щодо європейського союзу. Підписання мирного договору по Північній Ірландії. Зміни у зовнішній політиці. Переконлива перемога лейбористів на парламентських виборах 2001 року. Великобританія на шляху від традиційного консерватизму до більш відкритого суспільства. Підтримка Великобританією дій США у боротьбі проти міжнародного тероризму.

Франція у роки Четвертої та П'ятої республік.

Політичне та соціально-економічне становище Франції після закінчення II світової війни. "Тимчасовий режим". Прийняття нової Конституції.

Франція в роки Четвертої республіки. Особливості політичного розвитку. Економічний підйом. Соціальна політика за часів Четвертої республіки. Зовнішня політика Франції у 50 рр. Розпад Французької колоніальної імперії. Війна в Індокитаї. Війна в Алжирі. Падіння четвертої республіки.

Встановлення П'ятої республіки. Конституція П'ятої Республіки. Пріоритети президента де Голля у внутрішній і зовнішній політиці. особливості економічного розвитку. Рік Африки. Надання незалежності Алжиру. Шарль де Голль в післявоєнній історії Франції. Франція у 70 рр. Прихід до влади лівих сил у 1981 р. Президент Міттеран. Соціально-економічна політика Ж. Ширака. Періоди "роздільного правління". Президент Ж.Ширак. Соціально-економічні пріоритети уряду Л.Жоспена. Зовнішня політика Франції у 80-90 рр. переобрання Ж.Ширака на посаду президента. Особливості внутрішньої і зовнішньої політики просвітництва.

США за президентства Р. Рейгана (1981-1989 рр.)

Перемога Р.Рейгана на президентських виборах 1980 року. Соціально-економічна стратегія адміністрації президента Рейгана. Перехід на позиції монетаризму. Сутність "рейганоміки". Особливості і наслідки економічного підйому 80-х рр. Зовнішня політика президента США Р.Рейгана. "Новий глобалізм". Нові напрямки військової технології. Програма СОІ. Американсько-радянські відносини за часів президентства Р.Рейгана. Посилення силового протистояння з СРСР на поч. 80-х р. Початок нормалізації американсько-радянських відносин у сер. 80-х рр. Послаблення "холодної війни". Результати діяльності Рейгана на посаді президента США.

НОВА ТА НОВІТНЯ ІСТОРІЯ АЗІЇ ТА АФРИКИ

Японія у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Заключні події Другої світової війни на Далекому Сході. Плани союзників щодо Японії. Створення американського окупаційного режиму та його особливості. Основні напрямки американської окупаційної політики. Демократизація суспільно-політичного життя та формування багатопартійної системи. Розробка та прийняття Конституції. Аграрна реформа. Демоніполізація та демілітаризація економіки. Реформування соціальних відносин.

Зміна американської окупаційної політики в к. 1940-х рр. Обмеження політичної діяльності, відмова від декартелізації. Зміст та значення плану економічної стабілізації. Підготовка та підписання Сан-Франциського мирного договору і «Пакту безпеки».

Економічний розвиток Японії у 1950–60 рр. Причини та зовнішні прояви «японського економічного дива». Галузеве регулювання економіки. Зміна економічної моделі та принципів державного регулювання економіки 1970 – I пол. 80-х рр. Економічна ситуація та економічна модель 1990-х рр. Місце та роль Японії в сучасній світовій економіці.

Суспільно-політичний розвиток Японії. Еволюція партійної системи. ЛДПЯ. Політична криза поч. 1990-х рр. Коаліційні уряди та спроби реформування партійно-політичної системи. Розвиток робітничого і демократичного рухів. Антивоєнний рух. Ситуація в профспілковому русі.

Основні засади японської зовнішньої політики. Етапи розвитку та основні концепції зовнішньої політики Японії. Тенденція курсу на світове лідерство в зовнішній політиці Японії 1990–2000-х рр. Проблема північних територій зовнішньої політики Японії.

Ісламська революція 1978-1979 рр. в Ірані.

Становлення теократичного режиму. Сучасне становище ІРІ.

«Біла революція шаха і народу». Соціально-економічний розвиток Ірану в 1960–1970 рр. Особливості індустріалізації. Посилення ролі державного сектору. Роль та місце в економіці

великого фінансово-промислового підприємництва. Залежність економіки від експорту нафти. Аграрний розвиток. Процес урбанізації та його наслідки.

Дискусія щодо соціально-економічних передумов революції. Політичні передумови: криза влади, посилення репресивних методів, масові антиурядові виступи. Причини та особливості антишахської позиції духовенства. Айятола Хомейні. Розробка програми ісламської революції.

Хід революції. Основні течії в революційному таборі. Причини та послідовність посилення ролі духовенства. Створення Ісламської Революційної ради та тимчасового революційного уряду. Завершальні події революції. Характер та значення революції. Становлення теократичного режиму. Політична боротьба духовенства, ліберально-реформаторської та лівої течії після перемоги революції. Проголошення ІРІ. Конституція ІРІ. Економічний зміст теократичного режиму: «тоухідна» економіка. Створення ісламських економічних фондів та їх діяльність. Політика «експорту ісламської революції». Війна 1980–1989 років з Іраком та її вплив на внутрішній розвиток Ірану. Економічна криза кінця 1980-х – поч. 90-х рр. та пошуки виходу з неї. Протистояння фундаменталістів та поміркованих серед шіїтського духовенства. Сучасне становище Ірану. Іран у системі міжнародних відносин кін. ХХ – поч. ХХІ ст.

ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ (СХІДНА ЄВРОПА)

Проблема модернізації Росії за Петра I: зміст, особливості та наслідки для подальшого розвитку Російської імперії.

Передумови петровських перетворень. Реформи центральних органів влади та місцевого управління, міська, податкова, військова, судова, станова, церковна реформи. Перетворення в галузі культури та побуту. Роль особи Петра та держави у проведенні реформ. Проблема ціни та результатів реформ. Екстенсивний характер петровських реформ, їх відмінність від модернізації традиційних суспільств Західної Європи. Створення в Росії основ державно-монополістичної, кріпосницької, милітаризованої промисловості, перетворення країни у військово-політичну державу. Риси російського абсолютизму. Оцінка діяльності Петра I та проведених ним реформ в історіографії.

Соціально-політична суть та особливості палацових переворотів 20-40-х рр. ХVІІІ ст. Правління Катерини I, Петра II. Спроба обмеження монархічної влади «Верховною таємною радою». Боротьба за владу дворянських угруповань після 19 січня 1730 р. Правління Анна Іоанівни. Режим «біронівщини». Палацовий переворот 25 листопада 1741 р. Правління Єлизавети Петрівни. Внутрішня та зовнішня політика Петра III Федоровича в сучасній історіографії.

Прихід до влади Катерини II в результаті перевороту 1762 р. Теоретичне обґрунтування завдань правління через “Наказ”. “Освічений абсолютизм” в Росії та його особливості. Внутрішня політика російського царизму в 70-90-х роках ХVІІІ ст. Губернська реформа 1775 р. Соціальна політика Катерини II. Закріпачення селян. Жалувані грамоти дворянству і містам 1785 р. Історичне значення правління Катерини II. Історіографія проблеми.

Військові та економічні реформи Павла I. Реформа центральних і місцевих органів влади. Змова і переворот 11 березня 1801 року. Оцінка діяльності Павла I в історіографії.

Модернізаційні процеси в Російській імперії 60-90-х років ХІХ ст., їх зміст, хід та наслідки.

Реформи 60-70-х років Олександра II, їх революційний характер. “Європеїзація”. Запровадження земств, їх права та діяльність. Міське громадське врядування. Судова реформа, її підготовка і реалізація. Причини і характер російської судової системи. Реформи військової та морської справи, їх зміст і спрямованість. Освітнянські реформи, суперечності їх проведення. Значення та наслідки реформи 60-70-х років ХІХ ст.

Реформаторський курс Олександра III 80-90-х років ХІХ ст., його суперечливий характер і оцінки в історіографії. Ревізія реформ місцевого самоврядування і цензури. Університетська контр реформа. Наслідки діяльності “ліберальної” та “консервативної” партій.

Революція і громадянська війна в Росії (1917-1921 рр.).

Відношення до революції 1917 року в Росії сучасника ХХІ ст. Суперечності реалізації “наздоганяючої” моделі розвитку Росії поч. ХХ ст. Особливості її індустріалізації, роль держави та вітчизняного і іноземного капіталу. Основні протиріччя російського села. Сподівання та поведінка основних соціальних груп населення. Падіння монархії у лютому 1917 р. та ліберально-буржуазний характер діяльності Тимчасового уряду. Поява радянського проекту, його зміст і сприйняття народом. Жовтневий переворот більшовиків 1917 р. та революційний характер їх перетворень. Еволюція політичної влади Радянської республіки, формування однопартійної диктатури. Форми опору більшовицькому режиму. Громадянська війна, її зміст. Причини поразки “білого руху”, наслідки перемоги більшовиків.

СРСР у період “відлиги” (1953-1964). Зміст і особливості суспільно-політичного і економічного розвитку.

Смерть Сталіна і реакція суспільства. Перші ознаки лібералізації режиму. Л.Берія та його “справа”. Ріст популярності М. Хрущова. Критика культу особи на ХХ з’їзді КПРС. “Десталінізація” і падіння авторитету М. Хрущова. “Антипартійна група”.

Сировинна спрямованість радянської економіки як визначальний чинник незавершеності модернізаційних процесів. Спроби подолання кризи аграрного сектору та їх крах. М.Маленков. Житлове будівництво і посилення матеріальних стимулів на виробництві. Радянське індустріальне суспільство, його особливості. Спроби децентралізації економіки. Вичерпання системою директивного планування своїх можливостей. Падіння темпів промислового розвитку.

Суперечності “відлиги”. Десталінізація як інструмент боротьби за владу. Вихід десталінізації за межі, дозволені системою. Звуження соціальної підтримки М.Хрущова. обмеження ролі каральних органів і їх зрощення з партійними органами. Завершення історії концтабірної системи. Суперечності реабілітації. Освіта. Наука. Ідеологія. “Повна і остаточна перемога соціалізму”. Суспільні настрої. Події в Новочеркаську як відображення кризи внутрішньої політики Хрущова.

Брежнєвська епоха в історії СРСР.

СРСР у другій половині 1960-х першій половині 1980-х рр. Зміст і особливості суспільно-політичного та економічного розвитку.

Стабілізація і консервація радянського режиму після усунення від влади М.Хрущова.

Нове “колективне керівництво” та його перші спроби розв’язання внутрішніх проблем. Возвеличення Брежнєва. Реформа Косигіна і наслідки її половинчатих заходів. Консервація економіки, поява ознак її стагнації. Посилення централізації і бюрократизації. Відомства і гігантоманія.

Повсякденне життя міського суспільства. Урбанізація. Соціальні групи суспільства. Номенклатура. Споживацька революція, її джерела. Духовне життя. Зростання суперечності між рівнем і якістю життя та трудовими зусиллями і результатами праці.

Ідеологія “застою”. Спроби ресталінізації. Переслідування сталінськими апологетами вчених, суспільствознавців, письменників, артистів. Цензура. “Дисидентство”. “Шестидесятники”.

Криза радянської системи планування. “Нафтодолари” і заблокування інтенсифікації економіки. Продовольча і демографічна проблема. Аномальні явища. Дефіцит і тіньова економіка. Номенклатура і формування “кланових структур”. Афганська війна.

Росія в період президентства Б.Єльцина та В.Путіна

Створення нової російської державності. Б.Єльцин. Вибір політичного курсу. Жовтневі події 1993 р. Державна дума. Нова Конституція Росії. Становлення Федеральних Зборів. Перша Чеченська війна. Концепція партнерства. Розширення НАТО і російська дипломатія. Російсько-українські відносини. Нова східна політика. Парламентські вибори 1995 р.

Початок ліберальних реформ. Є.Гайдар. “Шокова терапія”. Етапи і результати приватизації. Особливості реформування реального сектора економіки. Аграрна реформа. Соціальна ціна реформ. Формування нової соціальної стратифікації. Відродження середнього класу. Розвиток приватного бізнесу в Росії. Наука, освіта і культура в умовах ринку.

Президентські вибори 1996 р. Новий етап ліберальних реформ. Міністерська “чехарда”. Дефолт серпня 1998 р., його причини та наслідки. Друга чеченська війна. Думські вибори 1999 р.

Відставка Б.Єльцина. Президентські вибори 2000 р. Зміна політичних епох. Виклики XXI століття для Росії. Проект В.Путін. Правоцентристська більшість у Думі. Ревізія єльцинської спадщини. Відновлення та посилення вертикалі влади. Консолідація російського суспільства навколо ідеї російської державності. Податкова реформа. “Програма Грефа”.

Претензії Росії на статус наддержави. Реалізація Росією імперських амбіцій. “Кольорові революції” і Росія. “Справа Литвиненка”. Російсько- українські відносини у 2005-2008 рр. Президентські вибори 2004 року. Від політики стабілізації – до політики розвитку. Стратегія реалізації конкурентних переваг Росії. Перетворення Росії в енергетичну наддержаву. Доктрина “керуваної демократії”. Обмеження прав і свобод в росії. Формування тоталітарної системи. Ліквідація опозиції. “Справа Ходорковського”. Доктрина «руського миру». Перехід до авторитарного суспільства. Російське проникнення в Європу. Війна проти України 2014 – 2022 рр. Відкрита війна 24 лютого 2022 року. Злочини росії в Україні. Крах СВО росії в Україні.

ІСТОРІЯ СЛОВ’ЯНСЬКИХ НАРОДІВ (ПІВДЕННИХ І ЗАХІДНИХ СЛОВ’ЯН)

Південнослов’янські народи у складі Османської імперії (XV-XIX ст.)

Завоювання турками-османами південнослов’янських земель. Внутрішня політика Порти на Балканах. Соціально-економічне становище південнослов’янських народів. Національно-визвольний рух та його форми. Слов’янське Відродження. Суспільно-політичний рух в першій половині XIX століття. Відновлення сербської державно-територіальної автономії в 1830 р. утворення болгарської національної держави Чорногорія в боротьбі за незалежність і національне самовизначення.

Гуситський рух в середньовічній Чехії

Передумови та витoki гуситського руху. Суспільно-політичне та соціально-економічне становище чеських земель на початок XV ст. Етно-культурне становище Чехії. Празький університет – осередок культурного життя країни.

Ян Гус, його релігійні та суспільно-політичні погляди. Вплив ідей Джона Вікліфа. Собор у Констанці та початок Гуситської революції. Гуситський табір: чашники й таборити. Формування антигуситської коаліції. Гуситські війни: особливості, хід, наслідки. “Базельські компактати”. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток чеських земель після завершення гуситських воєн.

Вплив гуситського руху на суспільно-політичний розвиток країн Європи. Гусизм і західноєвропейська Реформація Першої половини XVI ст.

Південнослов’янські землі у складі Османської імперії (XV – XVIII ст.)

Виникнення держави Османа та початок зовнішньополітичної експансії. Наступ на Балкани: битва на р. Мариця, Косовська битва. Включення південнослов’янських територій до військово-адміністративної структури Османської імперії: послідовність та особливості.

Турецькі володіння на Балканах та їх адміністративний поділ. Санджаки та еялети. Сіпахійська система. Система влади й управління. Соціально-економічні відносини. Ремесло й торгівля. Аграрні відносини. Система податків і повинностей.

Церковно-релігійні відносини в імперії. Система міллетів. Умови культурного розвитку слов’янських народів під владою Османів.

Зміна військово-політичного становища та політична еволюція Османської імперії. Наростання системної кризи: виникнення чифтликів, введення ільтизаму, встановлення капітуляційного режиму та зміни у соціально-економічних відносинах не мусульманського населення.

Національно-визвольний рух у слов’янських володіннях Османської імперії: розмаїття форм і методів. Православна церква та її роль в культуро- та етнозберігаючих процесах, формування ідеології національного визволення. Початки національно-культурного відродження південнослов’янських народів у II половині XVIII ст.

Слов’янські землі у складі імперії Габсбургів (XVI – XVIII ст.)

Битва під Мохачем та виникнення імперії Габсбургів. Перехід до австрійського дому

земель Корони Святого Вацлава та Корони Святого Стефана. Умови розвитку слов'янських народів.

Спільне та особливе в розвитку чеських земель у складі австрійської та словацьких, угорських та словенських у складі угорської корони.

Повстання 1618 – 1620 років та остаточна втрата чехами політичної незалежності.

Контрреформація та “друге видання кріпосництва” Чехії. Тридцятилітня війна та її вплив на становище в словацьких землях. Реформація та контрреформація в Словаччині. Рекатолизація.

Австро-османські війни XVI – XVII ст. та слов'янські землі. Формування Австрійського військового кордону (Крайни). Крайна під австрійською зверхністю. Переселення сербів у 1690 році. Сербія після Карловацького договору 1699 року.

Серби в монархії Габсбургів. Сербська митрополія. Створення Військового кордону.

Діяльність граничар. Переселення сербів до Російської імперії (Нова Сербія та Слов'яносербія).

Західно- та південнослов'янські землі в імперії Габсбургів у XVIII ст. Політика “освіченого абсолютизму” Марії-Терезії та Йосифа II та її вплив на становище слов'янських народів в Австрійській імперії.

Річ Посполита у другій половині XVI – XVIII ст.

Становище польських земель у першій половині XVI століття. Відносини між королівською владою та магнатами. Польсько-литовські відносини. Соціально-економічний устрій.

Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої та її державно-політичний устрій. “Генріхові артикули” та перетворення Речі Посполитої на виборну монархію. Зростання ролі Сейму.

Внутрішня та зовнішня політика Речі Посполитої в період династії Ваза. Війни другої половини XVII – першої чверті XVIII століття та їх наслідки. Чинники економічного та політичного занепаду польських земель. Історіографія питання.

Спроба державних реформ 1760-х рр. Барська конфедерація. Перший поділ Речі Посполитої. Великий Сейм 1788 – 1792 рр. Конституція 1791 року. Другий поділ Речі Посполитої. Повстання під проводом Т. Костюшка. Третій поділ Речі Посполитої.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Основними критеріями оцінювання відповіді вступника за визначенням **«склав»** є:

- глибокі теоретичні знання;
- розуміння абітурієнтами причинно-наслідкових зв'язків між різноманітними історичними явищами, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати та критично оцінювати історичні джерела та факти;
- самостійність мислення;
- використання різноманітних джерел інформації, з розумінням їх особливостей, умінням їх характеризувати й оцінювати;
- чіткість і завершеність викладу матеріалу;
- наявність аргументованих висновків і власних оцінок;
- мовна та термінологічна грамотність;
- обґрунтування відповідей;
- наведення прикладів які підтверджують висновки;••
- знання наукових праць з історії;
- вміння інтерпретувати наукові проблеми;
- вміння вести дискусію.

Основними критеріями оцінювання відповіді вступника за визначенням **«не склав»** є:

- фрагментарність теоретичних знань;
- володіння фактичним матеріалом на початковому рівні;
- не повне відтворення історичних подій;
- висновки не підтверджуються фактичним матеріалом;
- слабка знання термінології;
- відсутність знань історіографічних процесів;
- неточність у формулюваннях;
- не вміння аналізувати джерела та наукову літературу;
- відповідь має бездоказовий характер.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БЛОК А – ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Білоцерківський В.Я. Історія України. Вид.3. К., 2007.
2. Бойко О.Д. Історія України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2010.
3. Горелов М., Моця О., Рафальський О. Українська етнічна нація. – К., 2012.
4. Історія України (з найдавніших часів до початку ХХ століття): навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-тів вищ. навч. закл. / [В. М. Литвин та ін.]; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2012.
5. Історія України: Новітня доба: навч. посіб. / [В. М. Литвин та ін.]; - К., 2012.
6. Баран В., Войтович Л., Грицак Я. Й., Зайцев О., Зайцев Ю. Д. Історія України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Юрій Сливка (відп.ред.). – 4-е вид. – Л. : Світ, 2003.
7. Гарін Б. Історія України. Навчальний посібник. – К. : Видавництво: “Центр учбової літератури”, 2012.
8. Гай-Нижник П. П. Окупація та анексія Криму Російською Федерацією у 2014 р. як акт агресії проти України: перебіг вторгнення і свідчення міжнародного злочину. Гілея. 2017. Вип. 118 (№ 3). С. 110–125.
9. Гай-Нижник П. Російсько-українська війна – Війна за Життя (2014–2022 рр.): періодизація // Українознавство. – 2022. – №1. – С. 51–76.
10. Україна: від війни до миру та відновлення. Аналітичні оцінки. К., 2022. 21 с. <https://razumkov.org.ua/images/2022/11/10/2022-MATRA-OCTOBER.pdf>

БЛОК Б – ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

1. Всесвітня історія : навч. посіб. для студ. ВНЗ. - К., 2012.
2. Газін В.П., Копилов С. А. Новітня історія країн Європи та Америки на початку ХХІ ст.: навч. посіб. - Кам'янець-Подільський, 2015.
3. Газін В.П., Копилов С. А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр.: підруч. для студ. вищ. навч. закл. - Вид. 2-е, доп., перероб. - К. : Слово, 2008.
4. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945). — К., 2001
5. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2013): навч. посіб. [для студ. ВНЗ] К., 2014.

6. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.): Курс лекцій. / В. Яровий та ін. – К., 2001.
7. Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки. – Львів, 2004.
8. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: підруч. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. - К. : Либідь, 2009.
9. Крижанівський О.П., Крижановська О.О. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя: курс лекцій: Навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. - К. : Либідь, 2004.
10. Нова історія країн Європи та США (1870-1918): підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Київ. ун-т, 2008.
11. Нова історія країн Західної Європи й Північної Америки, XVII - 60-ті роки XIX століття: підруч. для студентів ВНЗ Київ, 2013.
12. Озимчук О. Б. Історія Стародавньої Греції та Риму в термінах, іменах та назвах: [навч. посіб.] - Рівне : ПП ДМ, 2012.
13. Орлова Т.В. Історія сучасного світу : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Т. В. Орлова. - К. : Знання, 2006. - 551 с. - (Вища освіта XXI століття)
14. Орлова Т.В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій : навч. посіб. К., 2012.
15. Сич О. Світ у другій половині XX – на початку XXI ст.: основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку : навчальний посібник, Чернівці, 2010

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://www.litopys.kiev.ua>

<http://www.history.org.ua>

<https://history.vn.ua/book/dovidnik1.html>

http://shron1.chtyvo.org.ua/Istoria_Ukrainy_vyd3.pdf